

22 Ιανουαρίου, 1993

[Α. Ν. ΛΟΙΖΟΥ, Π., ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑ-
ΤΖΗΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΓΕΜΙΔΗΣ, ΑΡΤΕ-
ΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 140 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αιτητής,

γ.

ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ (Αρ. 3),

Καθ' ης η αίτηση.

(Αναφορά Αρ. 5/91).

*Συνταγματικό Δίκαιο — Συνταγματικότητα νόμων — Σύνταγμα
'Αρθρο 140 — Αναφορά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για
γνωμάτευση από το Ανώτατο Δικαστήριο κατά πόσο ο 'Περὶ
Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικός Νόμος) του
1991 βρίσκεται σε αντίθεση και/ή είναι ασύμφωνος προς τις διατά-
ξεις των 'Αρθρων 23, 28, 35, 80.2 και 179 του Συντάγματος.*

5

Το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού ερευνήσε το θέμα που τέθηκε
ενώπιόν του, κατέληξε στην ομόφωνη Γνωμάτευση ότι ο κρινόμε-
νος νόμος βρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τις
διατάξεις του 'Αρθρου 80.2 του Συντάγματος και κατ' επέκταση
του 'Αρθρου 179 αυτού - χωρίς ως εκ τούτου να υπεισέλθει στην
εξέταση των υπόλοιπων λόγων αντισυνταγματικότητας της Ανα-
φοράς - για τους πιο κάτω λόγους:

10

1. Εφόσον ο κρινόμενος νόμος συνεπάγεται αύξηση των προ-
βλεπομένων υπό του προϋπολογισμού εξόδων έπρεπε να είχε ψη-
φισθεί από την Βουλή των Αντιπροσώπων βάσει Νομοσχεδίου που
κατατέθηκε από την εκτελεστική εξουσία σύμφωνα με τις διατάξεις
του 'Αρθρου 80.2 του Συντάγματος και όχι βάσει πρότασης νόμου
Βουλευτών.

15

20

2. Ο Προϋπολογισμός για το 1991, που είναι το έτος εφαρμο-
γής του κρινόμενου νόμου, περιέχει πρόβλεψη για τη δαπάνη σε
σχέση με την αποζημίωση που θα καταβληθεί για ακίνητη περιου-
σία που καλυπτόταν από διατάγματα απαλλοτριώσεως που είχαν
ήδη δημοσιευθεί με βάση τα μέχρι τότε θεσπισμένα κριτήρια. Απο-
τέλεσμα της εφαρμογής του νόμου, όπως προκύπτει από τις πρό-
νοίες του, θα είναι η αύξηση της αποζημίωσης που με βάση το ως
πύρα ισχύον νομοθετικό καθεστώς, θα καταβαλλόταν για ακίνητα

25

3 Α.Α.Δ. Πρ. Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ. 3)

5 που καλύπτονται από διατάγματα απαλλοτριώσης ήδη δημοσιευθέντα. Ο επακόλουθος υπολογισμός της αξίας των ακινήτων με βάση τις πρόνοιες του κρινόμενου νόμου θα έχει σαν αναπόφευκτο αποτέλεσμα την αύξηση της προϋπολογισθείσας δαπάνης.

Αναφορά.

10 Αναφορά με την οποία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ζητά γνωμάτευση κατά πόσο ο "Περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικός) Νόμος του 1991 βρίσκεται σε αντίθεση και/ή είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις των άρθρων 23, 28, 35, 80.2 και 179 του Συντάγματος.

15 *Μ. Τριανταφυλλίδης, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Α. Κουρσουμπά (κα), Γλ. Χ" Πέτρου, Ανώτερους Δικηγόρους της Δημοκρατίας και Τ. Πολυχρονίδου (δ/δα), Δικηγόρο της Δημοκρατίας Α', για τον αιτητή.*

Ε. Ευσταθίου και Μ. Χριστοφίδης, για τους καθ' ων η αίτηση.

Cur. adv. vult.

20

Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π. ανάγνωσε την ακόλουθη γνωμάτευση. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καταχώρησε δυνάμει του Άρθρου 140 την παρούσα αναφορά με την οποία ζητά Γνωμάτευση κατά πόσο ο "Περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικός) Νόμος του 1991" ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις των Άρθρων 23, 28, 35, 80.2 και 179 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

30 Οι Βουλευτές Μ. Χριστοφίδης, Ν. Αναστασιάδης, Α. Ανδρέου, Χρ. Πέτας και Ε. Ευσταθίου κατάθεσαν Πρόταση Νόμου τιτλοφορούμενη ως "Ο περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικός) Νόμος του 1991".

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών μελέτησε την πιο πάνω Πρόταση Νόμου σε συνεδρίες της στις 22 Μαρ-

τίου 1990, 23 Απριλίου 1990, 3 και 7 Μαΐου και 9 Ιουλίου 1990 και αποφάσισε να εισηγηθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων τη ψήφισή της σε Νόμο.

5

Η Βουλή των Αντιπροσώπων, βάσει της πιο πάνω Πρότασης Νόμου, ψήφισε, στις 28 Μαρτίου 1991, τον επίδικο "Περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικό) Νόμο του 1991". (Το κείμενο του οποίου επισυνάπτεται.)

10

Η Βουλή των Αντιπροσώπων κοινοποίησε τον πιο πάνω Νόμο στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για έκδοση, σύμφωνα με το Άρθρο 52 του Συντάγματος.

Στις 10 Απριλίου 1991 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ανέπεμψε τον εν λόγω Νόμο στη Βουλή των Αντιπροσώπων για επανεξέταση, δυνάμει του Άρθρου 51.1 του Συντάγματος.

15

Στις 11 Απριλίου 1991 η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών επανεξέτασε τον πιο πάνω Νόμο ενόψει της Αναπομπής και την ίδια μέρα η Βουλή των Αντιπροσώπων τον επανεξέτασε και αποφάσισε να εμμένει στην απόφασή της για τη ψήφισή του. Πληροφόρησε δε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για την εν λόγω απόφασή της.

20

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κατόπιν συμβουλής του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, αποφάσισε να καταχωρήσει την παρούσα Αναφορά στο Ανώτατο Δικαστήριο, δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος.

25

Οι λόγοι που προβάλλει ο Γενικός Εισαγγελέας είναι οι ακόλουθοι:

"Ο υπό κρίση Νόμος ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 23.4(γ) του Συντάγματος και προς την Αρχή του Διαχωρισμού των Εξουσιών, που διέπει το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, γιατί συνεπάγεται επέμβαση της Νομοθετικής Εξουσίας στο έργο της

30

Δικαστικής Εξουσίας σύμφωνα με το εν λόγω Άρθρο του Συντάγματος.

- 5 Ο υπό κρίση Νόμος ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 28 του Συντάγματος, γιατί συνεπάγεται άνιση μεταχείριση μεταξύ διαφόρων κατηγοριών ιδιοκτητών περιουσιών, οι οποίες έχουν απαλλοτριωθεί αναγκαστικά, και, μεταξύ άλλων, συνεπάγεται δυσμενή διάκριση, κατά παράβαση του εν λόγω Άρθρου 28
- 10 του Συντάγματος, σε βάρος ιδιοκτητών σχετικά με τις περιουσίες των οποίων η αναγκαστική απαλλοτρίωση συμπληρώθηκε μέχρι τις 17 Ιουνίου 1988 είτε με υπογραφή τελικής συμφωνίας για τον καθορισμό της αποζημίωσης είτε με τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης από αρμόδιο Δικαστήριο.
- 15

Εφόσον ο υπό κρίση Νόμος ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τα Άρθρα 23 και 28 του Συντάγματος ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος και προς το Άρθρο 35 του Συντάγματος.

- 20 Ο υπό κρίση Νόμος ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 80.2 του Συντάγματος, γιατί συνεπάγεται αύξηση των υπό του Προϋπολογισμού προβλεπόμενων εξόδων και ψηφίστηκε βάσει πρότασης
- 25 Νόμου Βουλευτών και όχι βάσει Νομοσχεδίου της Εκτελεστικής Εξουσίας.

- Ο υπό κρίση Νόμος, επειδή ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τα Άρθρα 23, 28, 35, και 80.2 του Συντάγματος, και προς την Αρχή του Διαχωρισμού των Εξουσιών, ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος και προς το Άρθρο 179 του Συντάγματος."
- 30

- Από μέρους της Βουλής των Αντιπροσώπων έχει υποστηριχθεί ότι ο υπό κρίση Νόμος εψηφίσθη νομίμως κατά την άσκηση των συνταγματικών εξουσιών με τις οποίες περιβάλλεται η Βουλή των Αντιπροσώπων του Κυπριακού Λαού, και μέσα εις τα πλαίσια των συνταγματικών της αρμοδιοτήτων, και δεν παραβιάζονται ούτε οι αρχές
- 35

της ισότητας όπως οι αρχές αυτές ερμηνεύθησαν από το Ανώτατο Δικαστήριο μετά την πάγια Νομολογία του και μάλιστα στην απόφαση στην υπόθεση *Σεργίδης v. Κυπριακής Δημοκρατίας* (1991) 1 Α.Α.Δ. 119.

5

Επίσης ότι με κανένα τρόπο δεν επεμβαίνει στην αρχή του διαχωρισμού των εξουσιών διότι δεν θίγει με κανένα τρόπο τις αρμοδιότητες της δικαστικής εξουσίας να αποφασίζει κυριαρχικά με βάση το νομοθετικό καθεστώς που ισχύει κατά τον συγκεκριμένο χρόνο.

10

Επιπλέον ο υπό κρίση Νόμος όχι μόνο δε παραβιάζει το άρθρο 23 του Συντάγματος αλλά αντίθετα το ενεργοποιεί δια της ενισχύσεως του δικαιώματος του θιγομένου ιδιοκτήτου να απολαύσει δικαίας αποζημιώσεις δια την απώλεια της ιδιοκτησίας του την οποία στερείται με αναγκαστική απαλλοτρίωση. Επίσης δεν θίγεται το άρθρο 80.2 του Συντάγματος γιατί δεν πρόκειται περί νόμου που συνεπάγεται αύξηση των εξόδων του Προϋπολογισμού αλλά περί Νόμου που ενεργοποιεί τη συνταγματική διάταξη που επιβάλλει την καταβολή δίκαιης και εύλογης αποζημίωσης στο στερούμενο αναγκαστικά της ιδιοκτησίας του.

15

20

Εάν γίνει αποδεκτή η εισήγηση του Γενικού Εισαγγελέα τότε η άσκηση των Νομοθετικών Εξουσιών της Βουλής θα περιορισθεί κατά τρόπον που θα αντιβαίνει το άρθρο 61 του Συντάγματος δυνάμει του οποίου η Νομοθετική Εξουσία της Βουλής ασκείται εν παντί θέματι.

25

Το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού άκουσε τις απόψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και της Βουλής των Αντιπροσώπων σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του Άρθρου 140 του Συντάγματος, ερεύνησε το θέμα που τέθηκε υπό την κρίση του και η ομόφωνη Γνωμάτευσή του είναι η ακόλουθη:

30

Ο υπό κρίση Νόμος βρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 80.2 του Συντάγματος γιατί

35

5 συνεπάγεται αύξηση των υπό του προϋπολογισμού προβλεπομένων εξόδων και ψηφίστηκε βάση πρότασης Νόμου Βουλευτών και όχι βάση Νομοσχεδίου που κατατέθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων από την εκτελεστική εξουσία όπως και η παράγραφος 2 του Άρθρου 80 προβλέπει ότι "Ουδεμία πρόταση Νόμου συνεπαγόμενη αύξηση των υπό του προϋπολογισμού προβλεπομένων εξόδων δύναται να υποβληθεί υπό Βουλευτού."

10 Ο Προϋπολογισμός για το 1991 που είναι το έτος εφαρμογής του Νόμου, περιέχει πρόβλεψη για τη δαπάνη σε σχέση με καταβλητέα αποζημίωση για ακίνητη περιουσία που καλυπτόταν από διατάγματα απαλλοτρίωσης ήδη δημοσιευθέντα. Έκδηλα η προϋπολογισθείσα δαπάνη συγκεκριμενοποιείται με βάση την αξία της περιουσίας όπως αυτή θα μπορούσε να προσδιοριστεί με γνώμονα τα μέχρι τότε θεσπισμένα κριτήρια. Αποτέλεσμα της εφαρμογής του Νόμου, όπως προκύπτει από τις πρόνοιές του, θα είναι η αύξηση της αποζημίωσης που, με βάση το ως τώρα ισχύον νομοθετικό καθεστώς, θα καταβαλλόταν για ακίνητα που καλύπτονται από διατάγματα απαλλοτρίωσης ήδη δημοσιευθέντα. Η έκδοση του Νόμου και ο επακόλουθος υπολογισμός της αξίας των ακινήτων με βάση τις πρόνοιές του, θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην αύξηση της

20

25 προϋπολογισθείσας δαπάνης.

Έχοντας καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, κρίνουμε περιττό να ασχοληθούμε με τους υπόλοιπους λόγους αντισυνταγματικότητας που έχουν προβληθεί στην αναφορά αυτή.

30 Για τους πιο πάνω λόγους, ο υπό κρίση Νόμος βρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις του Άρθρου 80.2 του Συντάγματος και κατ' επείταση του Άρθρου 179 αυτού. Η παρούσα Γνωμάτευση κοινοποιείται σύμφωνα με το Άρθρο 140 του Συντάγματος στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

35

Νόμος Αντισυνταγματικός.

ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΤΡΟΠΟΠΟΙΕΙ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΟΥ 1962 ΕΩΣ 1988

Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφίζει τα ακόλουθα: 5

Συνοπτικός τίτλος
15 του 1983
25 του 1983
148 του 1985
84 του 1988.

1. Ο Νόμος αυτός θα αναφέρεται ως ο περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικός) Νόμος του 1991 και θα διαβάζεται μαζί με τους περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως Νόμους του 1962 έως 1988 (που στο εξής θα αναφέρονται ως "ο βασικός νόμος") και ο βασικός νόμος και ο Νόμος αυτός θα αναφέρονται μαζί ως οι περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως Νόμοι του 1962 έως 1992.

10
15

Αντικατάσταση του άρθρου 5 του Νόμου 84/88.

2. Το άρθρο 5 του περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροποποιητικού) Νόμου του 1988 (Νόμος Αριθμός 84 του 1988) αντικαθίσταται με το πιο κάτω νέο άρθρο:

20

5(1) Πάσα διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτριώσεως η οποία ήρξατο προ της 27ης Μαΐου 1983 και η οποία δεν συνεπληρώθη μέχρι της 17ης Ιουνίου 1988-

(α) είτε δι' υπογραφής τελικής συμφωνίας διά τον καθορισμόν της αποζημιώσεως,

25

(β) είτε διά καθορισμού του ποσού της αποζημιώσεως υπό αρμοδίου Δικαστηρίου, θα ατονεί και θα λογίζεται ως εγκαταλειφθείσα, εκτός εάν η απαλλοτριούσα αρχή προβή, ουχί αργότερον της 31ης Δεκεμβρίου 1991, εις την προσφορά της υπ' αυτής υπολογισθείσης αποζημιώσεως, συμφώνως προς τα εφε-

30
35

Ξής αναφερόμενα:

5 (ι) Η αξία της υπό απαλλοτριώσιν ιδιοκτησίας λογίζεται ούσα ίση προς το ποσόν το οποίον η τοιαύτη ιδιοκτησία θα απέφευρεν, εάν διεδίθητο εκουσίως εν τη ελευθέρα αγορά κατά την 17ην Ιουνίου 1988.

10 (ιι) Εις την καταβλητέαν αποζημίωσιν υπολογίζεται ετήσιος τόκος προς εννέα τοις εκατόν, από της ημερομηνίας της προσφοράς της ως προείρηται υπολογισθείσης αποζημιώσεως υπό 15 της απαλλοτριούσης αρχής μέχρι του χρόνου καταβολής της τοιαύτης αποζημιώσεως.

20 (2) Αι διατάξεις των άρθρων 3, 4 και 5 του παρόντος Νόμου θα τυγχάνουν εφαρμογής και εις τας περιπτώσεις διαδικασιών αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, αι οποίαι ήρξαντο μετά την 27ην Μαΐου 1983 και 25 δεν συνεπληρώθησαν προ της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του παρόντος Νόμου λόγω της μη προσφοράς της υπολογισθείσης αποζημιώσεως εντός των προνοουμένων δέκα μηνών ή λόγω αποδοχής της γενομένης προσφοράς αποζημιώσεως υπό την επιφύλαξη του καθορισμού 30 του ποσού της αποζημιώσεως υπό αρμόδιου Δικαστηρίου".

35 Τροποποίηση του βασικού νόμου. "Εκκρεμούσες δικαστικές υποθέσεις και εφέσεις 84 του 1988". 3. Ο βασικός νόμος τροποποιείται με την προσθήκη, αμέσως μετά το άρθρο 5 του Νόμου 84 του 1988, του ακόλουθου νέου άρθρου:- 5Α. Οποιοσδήποτε δικαστικές υποθέσεις και εφέσεις εκκρεμοῦν κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως (Τροπο-

ποιητικού) Νόμου του 1988 και αφορούν τον καθορισμό της καταβλητέας αποζημίωσης για αναγκαστική απαλλοτρίωση κάποιας ιδιοκτησίας θα συνεχιστούν και εκδικαστούν, αφού ληφθούν υπόψη οι διατάξεις των υποπαραγράφων (ι) και (ιι) του εδαφίου (1) του άρθρου (5) του προειρημένου Νόμου και του άρθρου 23 του Συντάγματος".

5